

CE ÎNSEAMNĂ A FI ROMÂN...?

În luna iunie a.c. „Revista Română”, editată de Despărțământul din Iași al ASTRA, împlinește 15 ani de la apariția noii serii. Cu acest prilej vă invităm să răspundeți la câteva întrebări menite să lumineze, cât de cât, condiția românului trăitor, din varii motive, în diferite locuri din lume; în teritorii care au făcut parte din România Mare; sau chiar în cele câteva județe din țară, unde românii sînt minoritari.

CE ÎNSEAMNĂ A FI ROMÂN... PRETUTINDENI

Într-un interviu provocat de Carmen Veronica Steiciuc și găzduit de revista **Dacia literară**, cunoscutul dramaturg Matei Vișniec, răspunzînd unei întrebări a interlocutoarei, enumeră o serie de **avantaje și dezavantaje** ale viețuirii sale în Franța. **Mutatis mutandis**, care sînt avantajele și dezavantajele viețuirii Dv. în țara în care vă aflați?

Ce v-a determinat să vă stabiliți în această țară? Veți rămîne definitiv? Vă veți întoarce temporar, eventual în vacanță, spre a revedea locurile natale, rudele și prietenii? Există, cu adevărat, o nostalgie a acestor locuri, un **dor**, sau acestea au devenit clișee ale mass-media, folosite spre a induce anumite răspunsuri?

Cum sînt percepuți românii în țara și în comunitatea

unde trăiți? Dar Dv. personal? Vă simțiți izolat(ă) de comunitate sau, dimpotrivă, (oarecum) integrat(ă)? Prin ce anume i-ați „cucerit” (dacă e cazul)? Prin ce v-au „cucerit” sau dacă vă țin la (oarecare) distanță cei în mijlocul cărora conviețuiți?

Mai țineți legătura cu Țara, vă informați despre ceea ce se întîmplă acasă? Care e (presupunînd că există) imaginea României în mediul în care trăiți?

CE ÎNSEAMNĂ A FI ROMÂN... ÎN AREALUL ROMÂNESC? (Basarabia, Nordul Bucovinei, Ținutul Herța, Banatul Sărbesc)

CE ÎNSEAMNĂ A FI ROMÂN... ÎN ROMÂNIA? (Județele Harghita, Covasna, Mureș ș.a.)

Precizăm că ancheta rămîne deschisă pentru oricine dorește să-și exprime un punct de vedere, răspunsurile Dv. urmînd a fi inserate în numerele viitoare ale revistei.

Liliana ARMAȘU

CUM E SĂ FII ROMÂN BASARABEAN

De ceva timp înoace încerc să nu-mi mai pun problema privilegiilor sau nenorocului care mi s-au dat, odată cu nașterea mea, ca român, în spațiul încă nedefinit pînă la capăt dintre Nistru și Prut, întrucît risc să mă pierd din nou și din nou în hățîșurile ei încă nedeslușite. Pur și simplu am înțeles că riști să-ți pierzi toți anii în demonstrații și dileme identitare, fiindcă acestea sînt doar obiectul preocupării tale și a nimănui mai mult. În lumea contemporană, oamenii, chiar și cei politici, nu pot gîndi pe o arie mai extinsă decît se desfășoară propria lor viață și propriile lor interese, de aceea ar fi bine să nu ne facem iluzii nici în acest sens.

A fi român în Basarabia nu e ceva absolut ieșit din comun. Pot s-o spună și românii de prin alte părți, stabiliți aici din varii motive, fie că au afaceri prospere, fie că sînt căsătoriți cu basarabence sau rusoaice etc. E la fel, cred, cu a fi român în oricare altă parte a României sau a lumii: apăsător de aceleași griji și neliniști cotidiene sau metafizice, „întemnițat” în aceeași

limbă și cultură, bogată, dar încă neexploată de marile civilizații, și, bineînțeles, „înzestrat” cu aceleași metehne și vicii de „soi”, dar și cu proverbiale și la nimic folositoare cumînțenie mioritică.

Atît doar că în postura ta de român, născut pe nefericitul pămînt transpreean, de nenumărate ori trădat de ai tăi și acaparat de străini, fără a avea măcar o fițuică cu ștampilă care să te legitimeze ca atare, te simți al naibii de strîmător, și geografic, și cultural, și economic etc., etc., de parcă te-ar ține cineva de-o veșnicie într-o mare închisoare, călcîndu-ți mereu pe nervi, să vadă cum și cît vei rezista. Cînd vrei nițel să ieși la libertate, adică în altă lume, căci vine o vreme, și se dă imediat de știre că nu ești chiar într-atît de român precum te crezi, cerîndu-ți-se să te prezinți sistematic, cu nenumărate și uneori imposibile dovezi, la Ambasada României la Chișinău, unde ești pus în situația să aștepți și iar să aștepți în rînd ore întregi, uneori și zile, astfel ca altă dată să nu te mai bîntuie fel de fel de gînduri și doruri fraterne.

Ei, iar atunci cînd în sfîrșit ajungi doar pentru cîteva zile în Țara (a ta, vrei să crezi) care ți-a fost și îți mai este interzisă și acum, te simți din nou strîmțorat, poate mai tare decît în propria ta găoace: ba că nu te exprimi corect, ba că nu ești la nivelul de așteptare al celor care au trăit aici, la libertate, ba că ești umilit pe seama sărăciei și a rusificării tale forțate, ba că ești ridicat în slăvi pe seama rezistenței tale la factorul rusesc și așa mai departe. Nu știi și poate nici nu vei ști vreodată care e adevărata ta valoare în tot ceea ce faci sau intenționezi să faci, fie în artă, fie în știință, fie în confecționarea unor obiecte nu știi de care,

atîta timp cît vei purta inconvenabilul și nedoritul stigmat de „român din Basarabia”. Dar nici să-l ștergi de tot nu-ți va reuși, cu toate încercările și sacrificiile tale, întrucît se vede pe fața ta, în gesturile tale, în felul cum vorbești și cum îți exprimi iubirea (față de Patrie, bineînțeles) că ești român cu semnul moale, adică „român din Basarabia”.

Dar ceea ce am scris mai sus sînt doar mici detalii la un tablou general ce așteaptă încă să fie conturat de un bun strateg în refacerea hărților. În rest, sîntem români și punctum.

Nicolae BĂCIUȚ

„M-AM MULȚUMIT CU CONDIȚIA DE ROMÂN”

Nicolae Băciuț s-a format în ambianța cenaclului clujean „Echinox”, devenind apoi redactor la revista „Vatra”, corespondent al Televiziunii Române, director al Direcției pentru Cultură și Patrimoniu Național Mureș. În prezent este redactor șef al revistei „Vatra veche”, care apare la Tîrgu Mureș. Membru al Uniunii Scriitorilor din România, N. B. s-a remarcat deopotrivă, ca poet, publicist, editor, activitatea sa fiind un adevărat ferment în spațiul cultural tîrg-mureșan, și nu numai. (N.T.)

Ancheta *Revistei române* nu face decît să ne semnaleze o stare de criză a condiției de român. În spațiul românesc și aiurea în lume, pentru că nu știu să fie multe națiuni atît de împrăștiate prin lume ca românii.

Eu însumi, puteam fi transfug, după ce în 1989 eram la răscrucea unei decizii, ajungînd în pragul disperării teorii ideologice. Am amînat plecarea sub presiunea familiei.

Puteam să fiu american, pentru că în 1990, după o experiență ca bursier al Magazin Publishers of America, mi s-a făcut o ofertă nu doar refuzată, ci și contrariantă pentru ofertanți, de a lucra la o companie de presă: „Sînteți singurul român care ar fi putut refuza așa ofertă!”, – mi s-a spus!

Oricum, nu puteam să fiu ceea ce sînt nu doar în perimetrul limbii române, ci și în geografia de pămînt a limbii române.

Așadar, eu am ales toate avantajele și toate dezavantajele, într-un loc și o perioadă în care limba română s-a simțit din ce în ce mai inconfortabil la ea acasă. Și nu e vorba doar de agresiunea inculturii, ci și de aceea a unei dispute istorice, cu numeroase însîngerări, la propriu și la figurat.

Eu nu recurg la nici o sursă, nu exploatez informații de presă, nu fac jocuri de partid (nefiind membru!), ci recurg la o experiență trăită, ca profesor într-un sat românesc, în care, pînă la mine, limba română se preda în... limba maghiară. Și asta înainte de decembrie 1989.

Și vorbesc și despre condiția limbii române, pentru că ea înseamnă, implicit, condiția de a fi român. Cine-și pierde limba își pierde și identitatea și condiția de român. Și și-au pierdut această condiție la ei acasă românii. Fac o paranteză.

Eram reporter de televiziune și doream să fac un reportaj cu un cantor de biserică monument istoric dintr-un sat mureșean, Nicoleşti, iar biserica avea hramul „Sf. Nicolae”. Eram însoțit de protopopul Tîrgu-Mureșului, pr. Gh. Șincan. L-am întrebat pe cantor cum îl cheamă și s-a uitat nedumerit la mine „Nem tudom romanul!” („Nu știu românește!”). Am schimbat registrul lingvistic cu „Hogy hiveak?” („Cum te cheamă?”). „A, zice interlocutorul nostru, Dascăl Alexandru!”. Dascăl Alexandu nu mai știa românește după ce această zonă a trecut prin dualismul austro-ungar (1867-1918), prin cumplita perioadă horthystă (1940-1944) și nu mai puțin confortabila Regiune Mureș Autonomă Maghiară, care le-a luat românilor de aici maximul posibil: limbă, identitate, tradiții. Oare întîmplător, românii numesc Valea Nirajului din județul Mureș „Valea plîngerii”? Au mai rămas aici doar crucile din cimitir, cu nume românești.

La fel de dramatic am văzut că se întîmplă lucrurile și în cimitire din nordul Bucovinei. La Cernăuți, în pelerinaj la mormîntul lui Aron Pumnul, ghidul nostru, Dumitru Covalciuc, ne-a spus că dispar pînă și crucile cu nume românești, iar peste morții noștri, români, sînt așezați, „pe veci” (?), alții, cu alte identități, de altă etnie...

Dar, să revin. M-am mulțumit cu condiția de român, am refuzat avantajele și dezavantajele de a fi american și m-am mulțumit cu avantajele și dezavantajele de a fi român. Eu, însă, nu voi vedea niciodată decît avantajele, șansa de a mă fi născut în limba română și de a-i fi acesteia slujitor, de a fi ce-au fost ai mei, dintotdeauna, români, chiar dacă în Chintelnicul meu, în perioada 1141-1161, au fost coloniști locuitori din Flandra, Lotingen și Luxemburg.